

Organizácie regionálneho školstva musia byť pod väčším drobnohlľadom ministerstva

Bratislava 31. októbra 2018 – Audítori Najvyššieho kontrolného úradu SR sa v rámci tohtoročnej plánovanej kontrolnej akcie zameranej na problematiku školstva pozreli na niektoré rozpočtové inštitúcie, ktoré organizačne, metodicky a koncepcne vykonávajú jeho správu a ich spoločným zriaďovateľom je rezort školstva. Cieľom kontroly NKÚ SR bolo získať primerané uistenia, že verejné finančné prostriedky určené na ich činnosť boli vynaložené na účelné plnenie jednotlivých úloh, ktoré majú prispievať k napĺňaniu strategických dokumentov v oblasti regionálneho školstva, pri zvyšovaní kvality vzdelávania na základných či stredných školách. Kontrolóri sa tiež pozreli na to, ako štyri rozpočtové organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva školstva dodržiavajú zásady hospodárnosti, efektívnosti a ako fungujú ich vnútorné kontrolné mechanizmy.

Kontrolná akcia bola vykonaná za roky 2015 – 2017 v štyroch vybraných rozpočtových organizáciách, ktoré plnia úlohy ministerstva v oblasti regionálneho školstva:

- Metodicko-pedagogické centrum (MPC)
- Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM)
- Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV)
- Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ)

Najvyšší kontrolný úrad zistil, že kontrolované organizácie mali síce vždy na začiatku roka schválené finančné prostriedky, tie však nepostačovali na všetky kľúčové aktivity, ktoré mali plniť. Pôvodné rozpočty sa tak v priebehu roka viackrát navyšovali, niekedy až viac ako o 400%. Na základe tohto postupu tak organizácie prijímali záväzky, ktoré neboli kryté rozpočtom, čo je v rozpore so zákonom rozpočtových pravidlách. Takéto dodatočné dofinancovanie navyše vedie k riziku nehospodárneho vynakladania finančných prostriedkov a narušenia plynulého fungovania organizácie. Je to tiež dôkaz zle nastaveného systému prípravy rozpočtu nielen na bežnú prevádzku, ale aj na plnenie strategických úloh.

Podľa NKÚ nevyhnutným predpokladom efektívnejšieho hospodárenia každej z týchto organizácií je zabezpečenie koncepčného procesu rozpočtovania. Ministerstvo školstva z pozície zriaďovateľa pomáhalo kontrolovaným subjektom z finančného hľadiska tým, že okrem rozpočtovaných prostriedkov získavali finančné zdroje z kontraktov, ktoré boli zamerané na plnenie ročných plánov hlavných úloh dotknutých inštitúcií. Tieto však neboli uzatvárané jednotným spôsobom a napriek tomu, že rozpočet subjektu bol v priebehu roka viackrát upravovaný, dodatky ku kontraktom uzatvárané neboli. Okrem toho sa kontrakty uzatvárali až v priebehu rozpočtového roka (február, marec) čo sa mohlo premietiť do oneskoreného, alebo len čiastočného plnenia nosných úloh v oblasti regionálneho školstva. Za závažný nedostatok považuje NKÚ aj fakt, že samotné kontrakty ani plnenie jednotlivých úloh sa osobitne nevyhodnocovalo, a samotné subjekty ani nevedeli osobitne vyčíslieť náklady na jednotlivé úlohy (s výnimkou NUCEM).

Kontrolóri tiež zistili, že pri realizácii programov financovaných z fondov EÚ boli výrazne navyšované položky na mzdy, čo súviselo najmä s viacnásobným navyšovaním počtu zamestnancov, ako aj s uhrádzaním odmien na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Dohody však neboli uzatvárané len s externými pracovníkmi, ale mnohokrát aj s kmeňovými zamestnancami. Vzhľadom na ich počet je zrejmé, že sa tak nedialo len vo výnimočných prípadoch, ako je to stanovené v zákonníku práce, ako aj v interných predpisoch organizácií. Výdavky vo viacerých prípadoch nekorešponovali s princípmi hospodárnosti. Nehospodárne konanie v rozpore so zákonom o rozpočtových pravidlách bolo zistené najmä v metodicko-poradenských centrách pri vyplácaní niektorých finančných odmien, ale aj pri úhrade nepodloženého zabezpečenia využívania databáz a archívov.

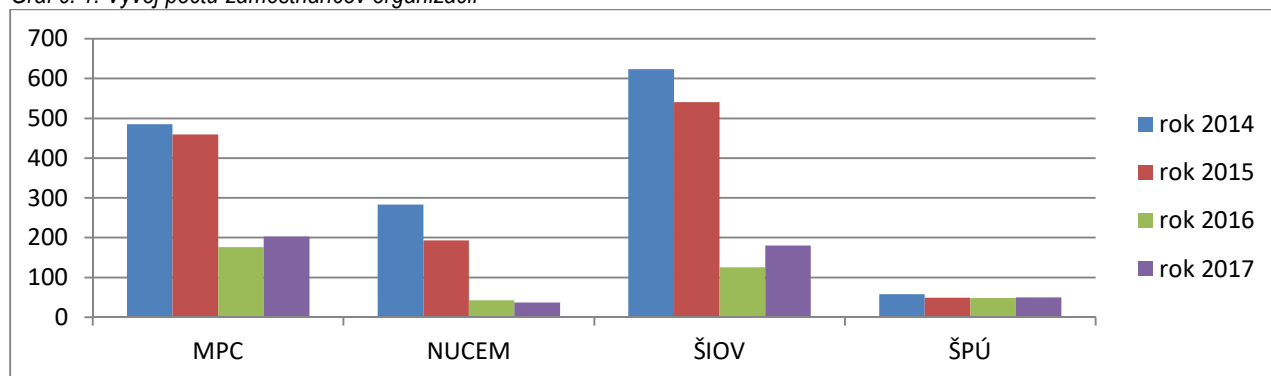
Na riziko nehospodárneho konania zo strany kontrolnej inštitúcie bolo poukázané aj pri prenájmových priestoroch, najmä v Štátnom inštitúte odborného vzdelávania (ŠIOV). Majetok štátu, ktorý je sídlom organizácie, je na plnenie úloh využívaný iba na 21 %, pritom si organizácia prenajíma priestory, za ktoré v kontrolovanom období 2015 – 2017 uhradila organizácia spolu cca 625 tis. eur cyperskej firme. Na druhej strane inú nehnuteľnosť, ktorú vlastní, 17 rokov nevyužíva a tá chátra. ŠPÚ zas prenajíma budovu iba za prevádzkové náklady podnikateľskému subjektu (súkromnej škole), čo je v rozpore z pravidlami definovanými zákonom o správe majetku štátu.

U každej z kontrolovaných organizácií boli identifikované neoprávnené výdavky (nezrovnalosti), ktoré vznikli pri realizácii národných projektov a to v priemere 2,5 % z celkovo čerpaných európskych zdrojov, čo výrazne prevyšuje priemernú chybovosť v Európskej únii (priemer EÚ je menej ako 0,5%). Neuznané výdavky v celkovej hodnote takmer cca 2,3 mil. eur tak boli v konečnom dôsledku financované zo štátneho rozpočtu (ŠIOV má ešte povinnosť vrátiť sumu 1,1 mil. eur). Podľa správy OLAF sa Slovensko nachádza na predposlednom mieste vo výške vrátených financií z európskych fondov za neoprávnené náklady (posledné je Maďarsko – viac ako 4%, nasleduje Slovensko – 2,5% a tretie od konca je Rumunsko s mierou korekcií 0,68%).

Národná autorita pre oblasť externej kontroly odhalila aj nedostatky v účinnosti vnútorného kontrolného systému všetkých preverovaných subjektov. Napríklad v ŠPÚ nebola zabezpečená nezávislosť kontroly, pretože funkciu hlavnej kontrolórky vykonávala zamestnankyňa, ktorá bola v hlavnom pracovnom pomere vo funkcii personalistky a mzdovej účtovníčky. Osobitným prípadom z tohto pohľadu bolo MPC, v rámci ktorého vnútorný kontrolný systém neidentifikoval opakované podvodné konanie a až následne podala organizácia trestné oznámenia na spôsobenú škodu vo výške cca 500 tis. eur. MPC podľa názoru kontrolórov nemalo vytvorený efektívny a účinný systém finančného riadenia a kontroly.

Vykonané kontroly v jednotlivých organizáciách potvrdili tiež skutočnosť, že na efektívne a účinné riadenie negatívne pôsobí aj častá zmena v riadiacich pozíciách organizácie. Príkladom je MPC, v ktorom v rámci rokov 2015 až 2017 bola päťkrát vykonaná zmena riaditeľa organizácie. Následne dochádzalo k výraznej fluktuácii ďalších zamestnancov, čo neprispelo k plynulému fungovaniu organizácie. Na základe skutočností zistených v jednotlivých kontrolovaných subjektoch najvyššia národná kontrolná inštitúcia v záverečnej správe z výsledkov kontrol konštatuje, že existujú rezervy pri zabezpečovaní činností a úloh, ktoré dané organizácie realizujú. Tieto vychádzajú primárne z formálneho nastavenia rozpočtového procesu a nedostatočného vnútorného kontrolného systému.

Graf č. 1: Vývoj počtu zamestnancov organizácií

Graf č. 2: Výdavky na prevádzku organizácií

